

Zpráva o šetření ve věci přestupku proti občanskému soužití

Paní A. (dále „stěžovatelka“), oznámila Policii České republiky jednání otce svých synů (dále „obviněný“), který při předávání dětí dne 28. 12. 2018 použil vůči stěžovatelce pepřový sprej. Obviněný je vojákem z povolání, proto policie předala věc k projednání kázeňského přestupku jeho služebnímu orgánu – veliteli 24. základny dopravního letectva. Služební orgán uznal obviněného vinným z přestupku a uložil mu pokutu. Obviněný se proti rozhodnutí odvolal k veliteli vzdušných sil Armády České republiky (dále „odvolací orgán“), který napadené rozhodnutí zrušil a řízení zastavil.

Stěžovatelka nesouhlasí se zastavením řízení, proto se na mě obrátila podnětem. Rozhodnutí odvolacího orgánu jsem proto prověřil šetřením.¹

A. Shrnutí závěrů

Odvolací orgán mohl zastavit přestupkové řízení, pokud jednání obviněného naplnilo podmínky okolností vylučujících protiprávnost vůči všem osobám dotčeným přestupkem. Jestliže obviněný jednal vůči stěžovatelce v nutné obraně, tak pro beztrestnost svého jednání vůči třetím osobám (jejich synům), které svou nutnou obranou zasáhl, musel splnit podmínky krajní nouze.

Odvolací orgán zjistil, že obviněný použil vůči stěžovatelce nutnou obranu. Odvolací orgán nezjistil, že by obviněný vůči synům jednal v krajní nouzi.

Odvolací orgán pochybil, když zastavil řízení o přestupku.

B. Skutková zjištění

Dne 28. 12. 2018 se stěžovatelka v čase kolem 17. hodiny dostavila na adresu xyz, aby zde vyzvedla své syny, kterým bylo v dané době šest let a kteří v rodinném domě na uvedené adrese žijí s obviněným.

Při přebírání synů začala stěžovatelka přímo ve vchodových dveřích domu kontrolovat obsah tašky, kterou jí předal obviněný – ověřovala tak, zda bude mít k dispozici cestovní pasy synů nezbytné k vyjetí do Itálie, kam se s nimi chystala na zimní dovolenou. Obviněný začal stěžovatelce přivírat nohu dveřmi a vyzývat ji k odchodu; přitom pořizoval videozáznam mobilním telefonem.

Stěžovatelka se ohradila proti natáčení a proti přivírání nohy do dveří s tím, že je to bolestivé. Obviněného upozornila na svá práva k rodinnému domu a na to, že neodejde, dokud jí pasy synů nevydá. Obviněný vzal do ruky pepřový sprej a výzvu opakoval. Stěžovatelka se začala s obviněným přetahovat o telefon, nesměrovala jej na obviněného,

1 Ve smyslu ustanovení § 14 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

příčemž obviněný jí vstříkl pepřovou látku do obličeje. V těsné blízkosti stěžovatelky se nacházeli oba synové, kteří byli rovněž zasaženi plynovým rozptylem pepřového spreje.²

Stěžovatelka s oběma dětmi vyhledala lékařské ošetření, u všech zasažených došlo k podráždění spojivky a obou víček očí.³

Služební orgán si nejdříve opatřil souhlas stěžovatelky se zahájením řízení o přestupku proti občanskému soužití – ublížení na zdraví.⁴ Po obdržení souhlasu zahájil služební orgán přestupkové řízení k projednání skutku, jehož se měl obviněný dopustit dne 28. 12. 2018 tím, že (cit.): „*jedním zmáčknutím [stěžovatelce] stříkl ‚pepřovou látku‘ do obličeje v přítomnosti [jejích] dětí, kdy takto došlo k podráždění spojivky a obou víček očí všech zmíněných.*“⁵

Poté, kdy služební orgán v řízení opatřil důkazy, které provedl při ústním jednání, a dal stěžovatelce i obviněnému možnost vyjádřit se, vydal rozhodnutí. Služební orgán rozhodnutím konstatoval, že obviněný naplnil skutkovou podstatu přestupku ublížení na zdraví, přičemž obviněnému uložil pokutu 5 000 Kč a povinnost nahradit náklady řízení. Podle odůvodnění přestupkového rozhodnutí zkoumal služební orgán možnou existenci okolností vylučujících protiprávnost jednání. Dospěl k závěru, že žádná z těchto okolností při jednání obviněného nenastala.⁶

Obviněný se proti rozhodnutí odvolal, přičemž v odvolání mj. uvedl, že znaky nutné obrany byly v jeho případě naplněny.

Odvolací orgán shledal, že obviněný jednal v nutné obraně, a proto napadené rozhodnutí zrušil a řízení o přestupku zastavil. Z důkazů provedených služebním orgánem zjistil odvolací orgán, že obviněný měl při přetahování o mobilní telefon odvracet trvajícím útok na zájem chráněný zákonem, přičemž jeho nutná obrana nebyla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Obviněný se k použití pepřového spreje uchýlil po marné výzvě na vrácení mobilního telefonu, po přetahování o mobilní telefon a po marné pohrůžce použití pepřového spreje. Jeho nutná obrana tak byla zjevně nepřiměřená (tj. nikoliv zcela zjevně nepřiměřená), a tudíž limitně vyhovující zákonným podmínkám.⁷

C. Právní hodnocení

V **krajní nouzi** jedná ten, kdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, a jeho čin, který by byl jinak trestný jako přestupek, proto není přestupkem.⁸

2 „Předání věci“ ze dne 18. 1. 2019, č. j. KRPU-246834-8/PŘ-2018-041014-ML.

3 Ambulantní zpráva, Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem, o. z., ze dne 28. 12. 2018, 19.25, 19.28 a 19.31 hod.

4 Ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění zákona č. 178/2018 Sb.

5 „Oznámení o zahájení přestupkového řízení“ ze dne 7. 3. 2019, č. j. MO 75233/2019-8407.

6 Rozhodnutí služebního orgánu ze dne 1. 10. 2019, č. j. MO 280026/2019-8407.

7 Rozhodnutí odvolacího orgánu ze dne 19. 11. 2019, č. j. MO 324447/2019-3031.

8 Ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Nejde o krajní nouzi, jestliže toto nebezpečí bylo možno za daných okolností odvrátit jinak (princip subsidiarity) nebo následek tímto odvrácením způsobený je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil (princip proporcionality), anebo byl-li ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.⁹

Kdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný zákonem, přičemž jeho obrana není zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, splňuje podmínky **nutné obrany** a jeho čin, který by byl jinak trestný jako přešůpek, proto není přešůpkem.¹⁰

Nutná obrana je speciálním privilegovaným případem ke krajní nouzi. Privilegující podmínky nutné obrany vyplývají z toho, že nutná obrana postihuje útočníka, tedy toho, kdo nebezpečí úmyslně vyvolal.¹¹

Na rozdíl od privilegované nutné obrany zákon výslovně omezuje institut krajní nouze principy subsidiarity a proporcionality. Při nedodržení těchto omezení by čin zůstal protiprávním a vyvolal odpovědnost za přešůpek.¹²

Jsou-li při nutné obraně zasaženy též zájmy třetích osob, je k beztrestnosti osoby útok odvracející (bránící se) nutné, aby ohledně těchto třetích osob byly splněny podmínky krajní nouze.¹³

Služební orgán zahájil řízení o přešůpku kvůli jednání, při kterém obviněný stříkl pepřovou látku na stěžovatelku v přítomnosti jejích synů, přičemž podle lékařských zpráv¹⁴ došlo k podráždění spojivky a očních víček u stěžovatelky i obou dětí.¹⁵ Toto vymezení předmětu přešůpkového řízení odpovídá i textu stěžovatelčina souhlasu se zahájením řízení.

Odvolační orgán zkoumal, zda jednání obviněného naplnilo podmínky okolností vylučujících protiprávnost, přičemž konstatoval, že obviněný jednal vůči stěžovatelce v nutné obraně. V poslední větě odůvodnění svého rozhodnutí odvolací orgán uvedl, že řešený případ „vyvolává otázku legitimacy jednání [obviněného] v přítomnosti jeho nezletilých synů.“¹⁶ Na tuto položenou otázku však už odvolací orgán nijak neodpověděl, byť výrokem

9 Ustanovení § 24 odst. 2 zákona o odpovědnosti za přešůpky a řízení o nich.

10 Ustanovení § 25 odstavce 1 a 2 zákona o odpovědnosti za přešůpky a řízení o nich.

11 Viz ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání, komentář k § 29, s. 397. In: *Beck – online* [online]. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012 [cit. 2020-12-05].

12 Srov. KADEČKA, Stanislav, in BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přešůpky a řízení o nich (250/2016 Sb.) – komentář k § 24. In: *Nové ASPI* [on-line]. © 2020 Wolters Kluwer ČR, a. s. [cit. 2020-12-05]. ASPI ID: KO250_2016CZ.

13 Srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání, komentář k § 29, s. 404. In: *Beck – online* [online]. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012 [cit. 2020-12-05], a stejně KADEČKA, Stanislav, in BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přešůpky a řízení o nich (250/2016 Sb.) – komentář k § 25. In: *Nové ASPI* [on-line]. © 2020 Wolters Kluwer ČR, a. s. [cit. 2020-12-05]. ASPI ID: KO250_2016CZ.

14 Ambulantní zpráva, Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem, o. z., ze dne 28. 12. 2018, 19:25, 19:28 a 19:31 hod.

15 „Oznámení o zahájení přešůpkového řízení“ ze dne 7. 3. 2019, č. j. MO 75233/2019-8407.

16 Rozhodnutí odvolacího orgánu ze dne 19. 11. 2019, č. j. MO 324447/2019-3031.

odvolacího rozhodnutí zastavil řízení v celém rozsahu, tedy i v části ublížení na zdraví oběma dětem.

Ve vyjádření k mému šetření uvedl velitel vzdušných sil Armády České republiky, který byl odvolacím orgánem v předmětném řízení o přestupku, že citovanou závěrečnou část odůvodnění mínil jako apel na obviněného, aby zvážil konsolidaci svých vztahů se stěžovatelkou, a jako výzvu obviněnému k zamyšlení nad opodstatněností a vhodností jeho jednání s ohledem na přítomnost jeho dětí.¹⁷

Konstatuji, že odvolací orgán pochybil, když zastavil řízení o přestupku. Jeho rozhodnutí odporuje předmětu přestupkového řízení, které vedl pro přestupek ublížení na zdraví stěžovatelce a oběma jejím dětem. Odvolací orgán zastavil řízení v celém rozsahu, byť se při projednávání odvolání věnoval pouze okolnostem vylučujícím protiprávnost jednání obviněného vůči stěžovatelce, nikoliv vůči synům.

I v případě, že obviněný jednal vůči stěžovatelce oprávněně v nutné obraně, musel by pro svou beztrestnost zároveň v jednání vůči dětem splnit podmínky krajní nouze. Požadavky na osobu jednající v krajní nouzi jsou přitom přísnější, taková osoba nemá při jednání v krajní nouzi tak široký prostor jako při použití nutné obrany. Obviněný by pro dodržení zákonných limitů krajní nouze musel dbát na to, aby zvolené řešení situace vyhovovalo principům subsidiarity a proporcionality; ve svém jednání v nutné obraně takto omezen nebyl, a přesto podle odvolacího orgánu bylo jednání obviněného na samotné hraně toho, co ještě lze akceptovat za nutnou obranu.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám veliteli vzdušných sil Armády České republiky a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž právní zástupkyni stěžovatelky.

Brno 16. prosince 2020

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

¹⁷ „Vyjádření k podnětu paní A.“ ze dne 2. 9. 2020, č. j. MO 253325/2020-3031.